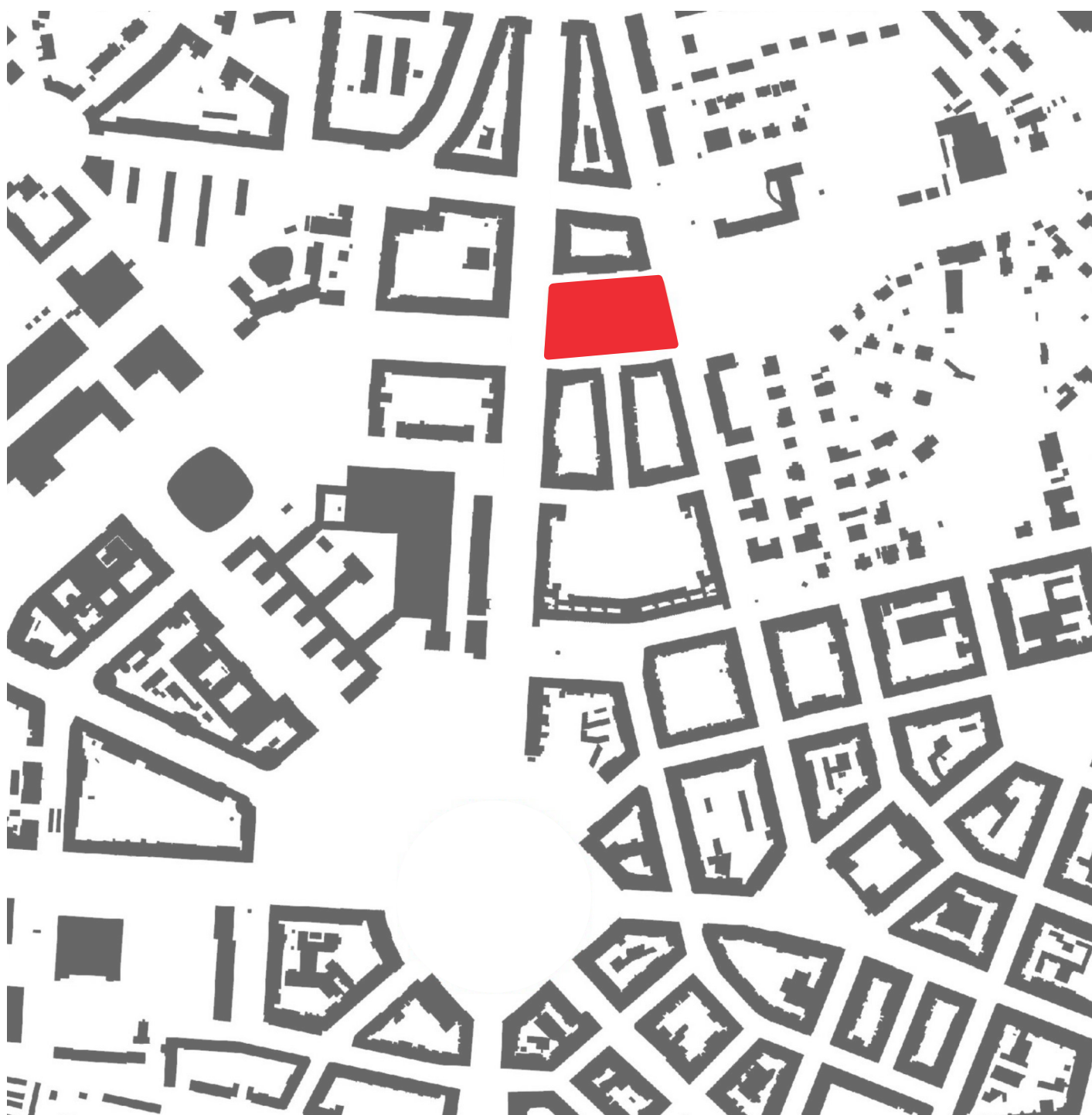

Architektonicko-výtvarná otevřená soutěž o návrh

Pomník Pražského povstání a úpravy náměstí Interbrigády

P.01 Soutěžní zadání

Obsah

Úvodní slovo	3
Porota soutěže	4
Přizvání odborníci	8
1/ Námet pomníku	9
2/ Řešené území	12
3/ Požadavky na návrh	13
4/ Základní seznam doporučených zdrojů	14

Úvodní slovo

Mgr. Jakub Stárek
starosta, městská část Praha 6
zadavatel soutěže

„Praha 6 dlouhodobě a s radostí přispívá svými počiny na poli kultury v rámci hlavního města Prahy. Bylo tedy jasné, že i na místě, o kterém se v posledních letech hovořilo a často bylo jablkem sváru, vyhlásíme novou soutěž. Na náměstí Interbrigády dříve stával pomník, který společnost rozděloval. Právě proto bychom zde chtěli umístit pomník, který by naopak společnost spojoval. Pomník Pražského povstání, který bude připomínat nejen činy členů ozbrojených sil, kteří se postavili zlu, ale i obyčejným lidem, kteří neváhali a vyšli sami do ulic.“

Mgr. Jana Vinšová
ředitelka Czechdesign
organizátor soutěže

„Každý soutěžní projekt je výzvou pro zadavatele, pro nás a především pro všechny tvůrce, kteří rýsují obrysy něčeho nového. Nejinak tomu je v případě této soutěže na řešení Pomníku Pražského povstání a úprav náměstí Interbrigády.“

Velmi si vážím aktivního přístupu a snahy vedení městské části Prahy 6 dělat věci zodpovědně a hledat správné řešení cestou soutěže. Úctyhodné množství realizovaných výtvarných děl lze pozorovat v ulicích Prahy 6 již nyní, umístování umění ve veřejném prostoru je v případě této městské části bezprecedentní záležitostí. Zvolený formát otevřené soutěže o návrh je tou nejtransparentnější cestou a věřím, že nejen to povede k nejlepšímu možnému výsledku.“

Plukovník Mgr. Michal Burian
ředitel odboru muzeí, Vojenský historický ústav
přizvaný odborník

„V roce 2025 uplyne 80 let od konce nejničivějšího konfliktu lidských dějin – 2. světové války. Její evropská část skončila na území dnešní České republiky, kde na počátku května 1945 vypuklo České národní povstání.“

Pomník Pražského povstání by měl po dlouhých 80 letech důstojným způsobem uctít památku účastníků největšího vojenského vystoupení Čechů na vlastním území ve 20. století. V obou světových válkách čeští vojáci bojovali téměř na všech bojištích, nikdy ale přímo na území českých zemí. Pražské povstání z 5. – 9. května 1945 patří v tomto směru mezi milníky našich novodobých dějin. Během 5 dnů bojů za svobodu přineslo nejvyšší obětí na 3 000 jeho účastníků.“

Pomník by měl být především připomínkou odvahy, s níž se občanská společnost byla ochotna postavit zlu. Symbolicky by měl vzdát hold tisícům často bezejmenných bojovníků a bojovnic, kteří ač mnohdy nevojáci dokázali splnit vojenskou přísahu skládanou v letech meziválečné Československé republiky a svou statečností prokázali vůli bránit svůj stát i za cenu vlastního života. Neměl by být vyjádřením tragiky obětí bojovníků na barikádách, ale naopak síly s níž čelili okupační moci.“

Porota

Závislá část poroty:

Ing. arch. Bohumil Beránek

Architekt a vedoucí koncepce územního rozvoje Prahy 6. V roce 1978 absolvoval Fakultu architektury na ČVUT, na katedře urbanismu. V 80. letech vedl urbanistický ateliér na Pražském projektovém ústavu PZ 3 a následně ateliér Studio Be. Poslední 3 desítky let působí na radnici Prahy 6 na odboru územního rozvoje.

Doc. Ing. arch. Petr Hlaváček

Architekt a urbanista. V roce 1985 absolvoval Fakultu architektury ČVUT, v letech 2010–2015 byl jejím proděkanem pro rozvoj. V roce 2009 založil se svou manželkou Magdalenou vlastní ateliér Architekti Headhand. V letech 2015 až 2016 byl ředitelem Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy. V letech 2018 až 2023 byl 1. náměstkem primátora hlavního města Prahy pro oblast územního rozvoje a územního plánu. Od února 2023 je náměstkem primátora pro oblast územního a strategického rozvoje.

Mgr. Jan Lacina

Radní MČ Praha 6, poslanec Parlamentu ČR, místopředseda STAN. Na FF ZČU studoval politologii a mezinárodní vztahy. Svá studia dokončil roku 2012 na FSV UK, kde se věnoval masové a mediální komunikaci. Po studiích začal psát pro týdeník Reflex, působil také jako šéfredaktor pražského kulturního týdeníku PROgram. 15 let pracoval v České televizi jako producent, scenárista a režisér. V roce 2014 začal pracovat pro Prahu 6, nejprve jako zástupce starosty pro kulturu, školství a otevřenou radnici a později jako místostarosta pro správu majetku, kulturu, sport a volný čas. V roce 2021 se stal poslancem Parlamentu ČR a od roku 2022 působí jako radní pro kulturu, sport a volný čas a bezpečnost v Praze 6.

Mgr. Jakub Stárek

Starosta městské části Praha 6. V minulém volebním období zastával funkci statutárního místostarosty, ve své gesci měl územní rozvoj, veřejný prostor, IT a Smart City. Zastupitelem městské části Praha 6 je již od roku 2006 a od roku 2018 byl uvolněným zastupitelem pro výkon místostarosty a současně i zastupitelem hlavního města Prahy. V předchozích letech působil na Ministerstvu školství od referentských po vedoucí pozice, kde setrval 11 let. Na Praze 6 pořádá populární vycházky po Šestce, kde zájemcům ukazuje zajímavá místa na Praze 6. S manželkou Kateřinou vychovává dceru Amálku a syna Jonáše. Je skautský vedoucí a baví ho běh a cyklistika.

Porota

Náhradníci za závislou část poroty:

Ing. Jana Jelínková

Vedoucí Odboru územního rozvoje Úřadu městské části Praha 6. V rámci své pozice zodpovídá za přípravu a realizaci architektonických, výtvarných a soutěží o návrh a vytváří podklady pro rekonstrukce veřejných prostorů a parků a vznik nových a údržbu stávajících výtvarných děl.

Ing. Václav Kožený, Ph.D., MBA

Místostarosta městské části Praha 6. Ve své gesci má územní rozvoj, evropské fondy a Smart City. V předchozích letech se věnoval podnikání v oboru informačních technologií. Několik let žil s rodinou v Jižní Americe, kde působil v oblasti investic a developmentu. S manželkou Renatou vychovává dceru Adrianu a syny Václava a Marka. Ve volném čase rád zajde na procházku nebo do posilovny.

Mgr. Petr Prokop

Statutární místostarosta městské části Praha 6 pro oblast správy majetku, hospodářskou politiku, strategický plán a koncepce. Původní profesí kulturní manažer, herec a pedagog. Je zakládajícím členem, producentem a jedním z hlavních aktérů Divadla Vosto5. Jeden ze zakladatelů a první ředitel nového pražského kulturního centra Vzlet ve Vršovicích. Vyučuje jako odborný asistent na katedře produkce pražské DAMU.

Porota

Nezávislá část poroty:

Richard Drury MA

Kurátor moderního a současného umění, výtvarný kritik a teoretik, překladatel a redaktor odborné literatury. V letech 1986–1990 studoval bohemistiku a rusistiku v Corpus Christi College na Cambridgeské univerzitě. V letech 1992–2010 pracoval v Českém muzeu výtvarných umění v Praze. V letech 2011–2013 přednášel dějiny umění 20. století na Ústavu umění a designu Západočeské univerzity v Plzni. V roce 2013 se vrátil do Galerie Středočeského kraje v Kutné Hoře, kde nyní působí jako vedoucí kurátor. Je autorem stálé expozice GASK „Stavy mysli / Za obrazem“, která získala ocenění Muzejní výstava roku 2014 v celostátní soutěži Gloria musaealis. Je starostou Umělecké besedy.

Doc. Ing. arch. Luboš Pata

Architekt a pedagog. Po absolvování fakulty architektury na ČVUT v roce 1987, se stal členem ustavujícího výboru České komory architektů (ČKA). Od roku 1992 předsedal zkušební komisi ČKA a 1992 až 1995 byl i členem Dozorčí rady ČKA. 15 let byl jednatelem Ateliéru PAK a 30 let Zlatého řezu. Od roku 1998 je jednatel a hlavní architekt PATA & FRYDECKÝ ARCHITEKTI. V letech 2003 až 2013 vedl ateliér na Fakultě architektury ČVUT.

Mgr. Jan Skřivánek

Šéfkurátor Musea Kampa, výtvarný recenzent a odborník na trh s uměním, který 15 let působil ve vydavatelství Art Antiques media, 10 let jako šéfredaktor měsíčníku o výtvarném umění, architektuře a designu ART + ANTIQUES a následně jako publisher uvedeného časopisu a internetového portálu o trhu s uměním Artplus.cz. Stál též u vzniku serveru Artalk.cz a festivalu Prague Art Week. Je absolventem dějin umění a historie na Filozofické fakultě Masarykově univerzitě v Brně a mediálních studií na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. V Museu Kampa mimo jiné loni spolukurátoroval retrospektivu Jiřího Sopka či výstavu k sedmdesátinám Josefa Pleskota.

Ing. arch. Ondřej Tuček

Architekt a pedagog Fakulty architektury ČVUT, člen ČKA. Ve své kanceláři se zabývá autorskými projekty občanské vybavenosti, staveb pro bydlení, rekonstrukcemi i urbanismem. Jeho realizace Základní škola Hovorčovice, startovací rampa BMX v Praze – Bohnicích a rekonstrukce památkově chráněného Pavilonu A na výstavišti v Lounech byly nominovány na Českou cenu za architekturu. Ve spolupráci se sochařem Lacem Sorokáčem zpracoval také návrhy několika realizovaných pomníků (socha TGM v Hranicích, Pomník obětem dvou totalitních režimů). Pravidelně se účastní architektonických soutěží, jako účastník, organizátor i porotce. Na Fakultě architektury ČVUT se věnuje problematice školských staveb.

Porota

Nezávislá část poroty:

Ing. arch. Lucie Vogelová

Krajinářská architektka a zakladatelka atelieru TERRA FLORIDA. Studium na Fakultě architektury ČVUT ji naučilo navrhovat prostory v souvislostech a dát jim další kvalitu. Studium na MENDELU Brno, obor zahradní a krajinářská architektura, ji vedlo k pochopení přírodních a přirozených procesů, které dávají prostorům přidanou hodnotu a dynamiku. Od roku 1996 spoluvlastní atelier TERRA FLORIDA, který má za sebou stovky kvalitních projektů krajinářské architektury různých měřítek; od drobného detailu po velké koncepty. Od roku 2011 je autorizovanou architektkou ČKA a už 4 roky se podílí na výuce krajinářské architektury pro architektky na AVU ve Škole architektury v atelieru Miroslava Šika.

Náhradníci za nezávislou část poroty:

Ing. arch. MgA. Osamu Okamura

Architekt a pedagog, bývalý děkan Fakulty umění a architektury TU v Liberci. Byl dlouholetým předsedou a členem Komise pro umění ve veřejném prostoru hl. m. Prahy a členem Komise rozvoje urbanismu, architektury a veřejného prostoru Rady MČ Prahy 7. Dříve pracoval jako programový ředitel mezinárodního festivalu a konference pro obyvatelnější města reSITE a jako šéfredaktor architektonického časopisu ERA21. Jeho kniha Město pro každého, byla oceněna DAM Architectural Book Award 2022.

Jiří Ptáček

Kurátor, kritik, publicista a pedagog na UMPRUM v Praze. V minulosti vedl časopis Umělec, byl kurátorem Galerie NoD v Praze a Galerie mladých v Brně. Spolu s Jesperem Alvaerem vedl Atelier video na FaVU VUT v Brně. 10 let spravoval výtvarnou rubriku časopisu Nový prostor. V roce 2015 obdržel Cenu Věry Jirousové za výtvarnou kritiku. Od roku 2021 do současnosti je kurátorem Fotograf Gallery v Praze. Je zakládajícím členem Spolku Skutek, který zastupuje zájmy části české výtvarné scény.

prof. MgA. Tomáš Vaněk

Výtvarník a vysokoškolský pedagog. Vystudoval AVU v Praze. Studijní a rezidenční pobyty absolvoval například v Headlands Center for the Arts v San Franciscu, Camden Art Centre v Londýně nebo v Museums Quartier 21 ve Vídni. Patřil mezi zakládající členy uměleckých skupin Bezhlavý jezdec a PAS – produkce aktivit současnosti. V roce 2001 získal Cenu Jindřicha Chalupického pro umělce do 35 let. V roce 2010 vystavoval na Evropském bienále současného umění Manifesta 8 ve španělské Murcii. Svě práce od roku 1998 nazývá „participy“, jejichž společnou charakteristikou je vztah k místu a zájem o situaci. V letech 2014 až 2022 byl rektor AVU v Praze, kde dodnes vede Atelier intermediální tvorby III.

Přizvání odborníci

Plukovník Mgr. Michal Burian
Vojenský historický ústav

Mgr. Marie Foltýnová, Ph.D.
Galerie hl. města Prahy

Ing. Martin Hvězda
specialista na ekonomiku a rozpočty staveb

PaedDr. Jindřich Marek
Vojenský historický ústav

Ing. arch. Ondřej Šefců
Národní památkový ústav

Ing. arch. Kristina Ullmannová, Ph.D.
Institut plánování a rozvoje města Prahy

Dle § 8 odst. 9 soutěžního řádu ČKA porota může, vyžaduje-li to povaha odevzdaných soutěžních návrhů, přizvat s předchozím souhlasem Zadavatele ke své práci další odborníky, kteří se nadále účastní těch částí jednání poroty, k nimž byli přizváni, avšak pouze s hlasem poradním.

1/ Námět pomníku

1.1 Pražské povstání

Již od okupace českých zemí v březnu 1939 bylo cílem československé podzemní (odbojové) armády vyvolání celonárodního povstání v okamžiku přiblížení se spojeneckých armád. Armády západních spojenců na jaře 1945 překonaly Rýn a úspěšně postupovaly do nitra Třetí říše jak ve směru na Berlín, tak na Vídeň. Lednová ofenzíva přivedla Rudou armádu na Odru, pouhých 60 kilometrů od Berlína. Hornatý terén Slovenska znemožňoval rozsáhlé ofenzivní akce. Osvobozování slovenského území proto probíhalo v závislosti na postupu Rudé armády rovinnými Polska a Maďarska. Údolím mezi Vysokými a Nízkými Tatrami postupoval 1. čs. armádní sbor.

V dubnu 1945 se spojenecké armády začaly přibližovat i k českému území a v půli dubna započaly od západu Američané a od východu Sověti jeho osvobozování. Konečně tak nastala situace, se kterou od roku 1939 počítali všichni, kdo se v domácím odboji podíleli na přípravě všenárodního povstání proti okupantům. Cílem povstání bylo poskytnout pomoc spojeneckým armádám při osvobozování země a převzít její správu. První místní povstání spontánně vypukla po mylné zprávě o německé kapitulaci 1. května v Přerově, 2. května v Nymburce, na Rakovnicku a Berounsku a 3. května v horním Pojizeří a Úpici.

Rovněž situace v Praze se na počátku května radikalizovala a docházelo ke spontánnímu odstraňování německých napsů a vyvěšování čs. vlajek. Vzhledem k nárůstu napětí se vrchní velitel podzemní armády, brigádní generál František Slunečko (krycí jméno Alex), rozhodl dopoledne 5. května vydat rozkaz k povstání a zahájit boj. Československá povstalecká armáda na většině území s českým obyvatelstvem vytvořila 5. a 6. května půdu pro příchod spojeneckých armád. V západních Čechách povstání do 7. května vítězně skončilo příchodem americké armády.

V Praze aktivoval generál Slunečko 5. května Vojenské velitelství velké Prahy „Bartoš“ pod velením brigádního generála Karla Kutlvašra. Do večera byla většina Prahy v povstaleckých rukou. Nejvyšším politickým orgánem povstání se stala Česká národní rada. Němci se pokusili Prahu dobýt a otevřít jí tak pro průchod frontových jednotek skupiny armád Mitte na západ. Německé útoky povstanci i s podporou 1. divize Ozbrojených sil Komitétu pro osvobození národů Ruska (vlasovců) odrazili. Německé jednotky v Praze proto 8. května večer kapitulovaly do rukou povstalců a odjely do amerického zajetí. Poté povstanci ovládli celé město, do kterého v časných ranních hodinách 9. května vstoupily první tanky Rudé armády. V ranních hodinách 9. května probíhaly poslední boje již jen s jednotkami SS především u Zlíchova a po příjezdu sovětských jednotek do Prahy v Dejvicích.

Pražské povstání plně zapadá do kontextu evropského odboje, kde jej můžeme z vojenského i politického hlediska srovnávat například s podobnými událostmi ve Varšavě a Paříži v srpnu 1944 či v italských velkoměstech jako Milán, Janov a Turín v dubnu 1945.

Pražské povstání zabránilo nejen nacistickým plánům na zničení města, ale rovněž zhatilo německé záměry na další vedení války, zkrátilo ji o několik dní, kdy pomohlo donutit Hitlerova nástupce admirála Karla Dönitze k jednání o bezpodmínečné kapitulaci.

Symbolem Pražského povstání se staly především barikády, kterých bylo v noci z 5. na 6. května vybudováno na 1 600 (celkový počet je někdy udáván až 2 200). Více než stovka byla vybudována i na území dnešní Prahy 6. Mezi ty nejdůležitější patřil soubor barikád nacházející se ve spodní části dnešní ulice Jugoslávských partyzánů (za protektorátu Fliegerstrasse / Letecká) a v přilehlých ulicích. Do dnešních dnů jej připomíná název restaurace Na Barikádách v Terronské ulici (v době povstání U Červenků). Na stavbu barikád použili Pražané jakýkoliv dostupný materiál. Vedle využití nákladních automobilů, železničních a tramvajových vozů a někde i pokácených stromů rozebrali 250 000–300 000 m² dlažby, což představuje šestimetrovou dlážděnou cestu dlouhou téměř 50 kilometrů.

Povstání mělo celonárodní charakter a bojů v něm se zúčastnily všechny sociální skupiny českého obyvatelstva bez rozdílu věku i politických sympatií. Povstalecká armáda dosáhla stavu asi 30 000 nedostatečně ozbrojených mužů a žen. Stavby barikád se podle odhadu zúčastnilo na 100 000 Pražanů.

I přes výše uvedený význam Pražského povstání vytvořil poválečný vývoj na desítky let četné tabuizované otázky kolem politického zákulisí bojů na pražských barikádách (např. účast jednotek protisovětského generála A. A. Vlasova na straně povstalců, možnost osvobození Prahy americkou armádou, podpis kapitulacího protokolu německých sil v Praze na půdě České národní rady, sovětské aktivity směrem k mocenskému ovládnutí českých zemí aj.), čímž se tato významná historická událost stala zdrojem mnoha falzifikací, mýtů a legend, které mnohdy přežívají až do dnešních dnů.

Dnes již skuteční účastníci Pražského povstání pravděpodobně nežijí, muselo by jim být okolo úctyhodných 100 let. Československý svaz protifašistických bojovníků (ČSPB) byl založen až v roce 1951 ve specifické, všem známé době, a z těchto důvodů se tedy nepředpokládá spolupráce s pamětníky jako reálná. Historických zdrojů a publikací odkazujících k těmto událostem je však celá řada a jejich základní výčet je součástí kapitoly č. 4 soutěžního zadání.

Pražské povstání ukázalo, že v českém národě existuje značný počet lidí, kteří jsou schopni a ochotni se ve jménu svobody obětovat a povstat proti nepříteli. V závěrečných bojích druhé světové války mělo spolu s celonárodním povstáním velký strategický význam, protože došlo k zhroucení týlu německé armádní skupiny Střed. Šlo mimo jiné o jednu z největších bitev druhé světové války svedenou Čechoslováky.

1.2 Související pomníky

Je s podivem, že tak významná událost, jakou bylo Pražské povstání, nemá ve veřejném prostoru adekvátní připomínku.

Tou nejvýraznější je stanice Metra Pražského povstání, u jejíhož vchodu se nachází plastika s citátem básně Františka Halase. V Povltavské ulici u mostu Barikádníků je umístěn Pomník pražským barikádníkům od Josefa Malejovského z roku 1984. Na Nedvěďově náměstí je umístěna plastika barikádníka věnovaná padlým z Podolí. V Jelením příkopu v blízkosti Prašného mostu je umístěn sloup ze sliveneckého mramoru podle návrhu Otto Rothmayera připomínající popravu 21 lidí, kteří byli v době povstání zatčeni skupinou SS v okolí Míčovny v Královské zahradě. Oběti Pražského povstání připomíná i pomník tvořený rozměrnou deskou s nápisem Umučeným za svobodu národa a padlým v květnovém povstání 1945 umístěný naproti škole Na Zlíchově. Již vzpomínaný Břetislav Benda byl autorem sochy pražského barikádníka, která byla v roce 1952 umístěna na místě dnešní Polikliniky Budějovická.

Na území Prahy se dále nachází několik desítek pomníků a pamětních desek připomínajících událost Pražského povstání a zejména k uctění padlých bojovníků (viz soutěžní podklad P.03.2). Většina ostatních pražských pomníků je věnována obecně obětem 1. a 2. světové války a je doplněna jejich seznamy. Zcela zvláštní kapitolu představují pamětní desky, které, většinou na místě jejich skonu, připomínají bojovníky a bojovnice Pražského povstání, oběti nacistického teroru i náhodné oběti palby obou bojujících stran. Jen v ulicích Prahy 6 je umístěno přes 160 pamětních desek a pomníčků padlým za Pražského povstání. Pomník Pražského povstání na náměstí Interbrigády má však být věnován všem pražským bojovníkům, tedy i těm, co přežili.

Ostatní pomníky připomínající květnové dny roku 1945 jsou či byly věnovány především osvobození sovětskou armádou. To je případ pomníku Sbratření sochaře Karla Pokorného z roku 1947 umístěného ve Vrchlického sadech poblíž Hlavního nádraží a rovněž odstraněného Pomníku vojákům Rudé armády na dnešním náměstí Kinských, tvořeného tankem typu IS-2, který fiktivně představoval první sovětský tank č. 23 (ve skutečnosti typu T-34), který vjel 9. května 1945 do Prahy.

Bojovníky Pražského povstání připomíná spolu s dalšími i pomník akademického sochaře Vladimíra Preclíka umístěný v roce 2006 na Klárově a věnovaný účastníkům druhého odboje v letech 1938–1945. Několik pomníků nalezneme i na pražských hřbitovech, přičemž Čestné pohřebiště obětí Pražského povstání s rozměrnou pamětní deskou je umístěno na Olšanských hřbitovech.

Z pražských pomníků připomínajících válečné události stojí za připomenutí zejména dva. První z nich, nazvaný Praha svým vítězným synům a umístěný na náměstí Pod Emauzi, je dílem Josefa Mařatky z roku 1932. Je věnován československým legionářům z let 1. světové války. Naopak mezi nejnovější pomníky patří Pomník operace Anthropoid sochařů Davida Moješčíka a Michala Šmerala a architektů Miroslavy Tůmové a Jiřího Gulbise. Pomník navržený jako monumentální symbol odhodlanosti a statečnosti byl v roce

2009 zbudován v ulici V Holešovičkách na místě atentátu na Reinharda Heydricha.

Na území Městské části Praha 6 nalezneme kromě mnoha pamětních desek na křižovatce ulice Milady Horákové s ulicí U Prašného mostu kámen se jmény padlých 5. května 1945. Z dalších pomníků vázících se ke 2. světové válce pak pomník zbudovaný v roce 2005 Československou obcí legionářskou na Vítězném náměstí a věnovaný Československým zahraničním vojákům účastníkům 2. světové války, Pomník padlým čs. letcům ve druhé světové válce 1939–1945 na náměstí Svobody a Pomník parašutistům československé armády umístěný v roce 1995 v Technické ulici. V jízdně ruzyňských kasáren se nachází pietní místo upravené v roce 2017 na místě poprav prvního stanného práva v roce 1941, připomínající rovněž studenty popravené v listopadu 1939.

1.3 Poslání pomníku

Pomník Pražského povstání má vyprávět příběh všech účastníků povstání 5. 5. – 8. 5. 1945, občanů, kteří ať již byli organizováni či nikoliv, dokázali se postavit proti mnohem silnějšímu, vyzbrojenému a organizovanému protivníkovi a svým hrdinským vzepětím bezesporu přispěli i k (byť drobnému) zkrácení martyria druhé světové války.

Cílem záměru realizace Pomníku Pražského povstání je připomenout toto povstání jako jeden z důležitých kroků v dějinách nejen Prahy, ale celého státu. Tento pomník bude vzdávat hold všem zúčastněným bojovníkům, Pražanům i mimopražským, Čechům, leckdy i bezejmenným bojovníkům, kteří se zbraní v ruce (nebo i bez) dokázali postavit nepříteli v historickém okamžiku.

Pomník by měl symbolizovat odhodlanost českého lidu bojovat za ideály svobody a demokracie. Mezi aktéry Pražského povstání nebyli jen barikádníci, ale například i zdravotní sestry ošetřující raněné uprostřed bojů. K největším hrdinům Pražského povstání pak patří česká mládež – chlapci a děvčata bez vojenského výcviku, vychovaní však Sokolem, Junákem, legionářskou tradicí, mýtem T. G. Masaryka a dalšími pilíři tehdejší české občanské společnosti. Mladí barikádníci z jednotek Zpravodajská brigáda (ZB), Pěst a dalších nahrazovali absenci vojenských zkušeností nezměrnou odvahou. Mnozí z nich, ale i z velitelů jednotlivých povstaleckých skupin včetně členů Vojenského velitelství velké Prahy byli po únoru 1948 perzekvováni, někteří skončili dokonce na popravištích.

Poslední výzkumy dokládají na 3 000 padlých, zavražděných a zemřelých českých občanů ve dnech Pražského povstání. Zraněno bylo přes 4 000 osob.

Pomník je budován pro současné i budoucí generace občanů Prahy, má přispět k utváření názorů mladších generací na minulé klíčové situace v dějinách města. Má být připomenutím a možná i pozdním poděkováním všem účastníkům této historické události. Z tohoto úhlu pohledu Praha dosud nezhodnotila význam povstání a nemá dosud žádný významný pomník, který by Pražské povstání připomínal. Přitom jde o bezesporu významný akt z hlediska upevnění sebevědomí a svébytnosti Prahy a její historie.

1.4 Vztah k místu

Dejvice a Bubeneč byly „oblíbenou pevností“ okupačních úřadů a vojenských složek. Průběh nejen Pražského povstání, ale i celého období druhé světové války, z tohoto úhlu pohledu výrazně ovlivnil dění v těchto městských částech. Zejména Dejvice a Bubeneč absorbovaly již do své struktury řadu pomníků sloužícím vedle poznávání i pietním akcím a obyvatelé je přijali kladně (např. Pomník letců na náměstí Svobody, pomník Parašutistů v Technické ulici – kampus VŠ či pomník škpt. Morávka na Prašném mostě a v neposlední řadě Pomník Legionářů přímo na Vítězném náměstí).

Bubeneč je již od dvacátých let minulého století neodmyslitelně spojen s budováním armády nového státu. V letech 1921–1924 byly mezi dnešními ulicemi Československé armády, Národní obrany a V. P. Čkalova vybudovány podle projektu architekta J. Fiedlera takzvané „domy pro dočasné umístění úřadoven Ministerstva národní obrany“, které se v roce 1924 staly dočasným sídlem Ministerstva národní obrany a Hlavního štábu československé branné moci. Mělo se jednat o provizorní řešení a jednotlivé budovy měly být následně rozděleny na činžovní domy. K tomu ale nikdy nedošlo a část úřadoven Ministerstva obrany sídlí v komplexu dodnes. V Bubenči byl v dnešní Rooseveltově ulici v letech 1923–1926 postaven i Vojenský zeměpisný ústav podle návrhu architekta Bedřicha Feuersteina. Na Vítězném náměstí a v jeho bezprostřední blízkosti vznikl ve 30. letech rozsáhlý komplex budov. První z nich byl Vojenský technický a letecký ústav následovaný budovou Hlavního štábu čs. branné moci vycházející z urbanistického projektu architekta Antonína Engela a budovami Penzijní likvidatury a Vojenské ústřední účtárny. Komplex byl dokončen v květnu 1937.

Dne 9. ledna 1925 schválila pražská městská rada šest zásad pro pojmenovávání ulic, mezi nimiž byla mimo jiné uvedena možnost použít pro nové ulice vzniklé po roce 1918 vlastenecky zaměřené názvy, preferovat názvy podle povahy místa a respektovat ucelené místní názvoslovné soustavy. V této souvislosti došlo v roce 1925 k pojmenování řady bubenečských, ale i dejvických ulic podle významných bojišť první světové války spojených především s působením československých legií. V několika případech byly ulice pojmenovány i přímo po významných legionářích. Tato tradice pokračovala spolu s budováním nových ulic i v následujících letech.

V době okupace byla v roce 1940 většina z těchto ulic přejmenována, aby se po druhé světové válce vrátila ke svým původním názvům spojeným s legionářskou tradicí. Dramatická změna přišla v souvislosti s nástupem komunistické moci. Na základě usnesení rady Ústředního národního výboru hl. m. Prahy ze dne 14. října 1952 byly odstraňovány názvy ulic, které byly v rozporu s nově schválenými zásadami a především byla vyřazena jména osobností první republiky a podpořena nová pojmenování poplatná době. V této souvislosti došlo k nahrazení téměř všech „legionářských“ názvů především názvy „spřátelených států“ a jména osobností komunistického hnutí. Po roce 1989 se názvy některých ulic vrátily ke své původní podobě, řada z nich ale nese stále názvy z roku 1952.

Dnešní Náměstí Interbrigády neslo v letech 1937–1940 a 1945–1951 jméno francouzského generála Maurice Janina (1863–1946), hlavního velitele čs. vojenských jednotek v Rusku a následně i velitele všech dohodových vojsk v Rusku. V roce 1940 bylo přejmenováno na Ziethenovo podle hrdiny od Waterloo, pruského polního maršála Hanse Ernsta von Ziethen (1770–1848). Po válce se náměstí vrátilo ke svému původnímu názvu, ale v roce 1951 bylo přejmenováno na Náměstí Interbrigády na památku jednotek vytvořených ze zahraničních dobrovolníků, které se v letech 1936–1939 účastnily španělské občanské války.

S ohledem na výše uvedenou „vojenskou“ historii Prahy 6 se jeví jako vhodná součást připravované revitalizace prostoru realizace pomníku, který by připomněl jednu z přelomových událostí nejen novodobých dějin města Prahy, ale celé naší novodobé historie. Právě nedaleko od tohoto místa vznikaly již v průběhu 5. května 1945 jedny z prvních pražských barikád. Jednalo se o soubor barikád v dnešní ulici Terronské, Jugoslávských partyzánů a dalších přilehlých ulicích. Ještě dál pak vzniklo několik barikád na Podbabské ulici.

V posledních letech je lokalita Náměstí Interbrigády ve veřejném prostoru spojena především s odstraněným pomníkem maršála I. S. Koněva, který zde stál od roku 1980 a v roce 2020 byl, z důvodů dostatečně prezentovaných, snesen. V současné době působí prostor celkově neutěšeným dojmem vyžadujícím celkovou revitalizaci. Náměstí Interbrigády je připraveno k rekonstrukci a instalace Pomníku Pražského povstání z tohoto hlediska přichází ve vhodnou dobu.

Námět pomníku na náměstí Interbrigády byl dlouhodobě prověřován (např. záměr osoby K. Kutlvašra) a zvolené téma zaměřené na posledních 100 hodin druhé světové války a událostí v Praze je výsledkem tohoto procesu.

1.5 Budoucnost pomníku a náměstí Interbrigády

Centrální prostor náměstí Interbrigády slouží a bude nadále sloužit setkávání, příležitostným akcím, trhům apod. Do tohoto konceptu zapadne zřízení Pomníku Pražského povstání a úpravy náměstí Interbrigády s možností pořádání pietních či vzdělávacích akcí.

2/ Řešené území

2.1 Širší kontext

Na základě studie prof. Antonína Engla z 20. let 20. století a regulačního plánu Státní regulační komise z roku 1930 byl v blokované struktuře Dejvic a Bubenče vymezen zelený pás parků spojujících zelený masiv Stromovky se zahradami Pražského hradu. Řešené území náměstí Interbrigády je jeho nedílnou součástí, i když nese název „náměstí“. Zachování linearit zeleně vč. komunikačních vazeb je pro Zadavatele prioritou.

Umístit zde pomník maršála I. S. Koněva byl bezprecedentním projevem devotnosti naší společnosti po okupaci Československa (1968) spojeneckými armádami. Nešlo o uctění maršála jako jednoho z vítězů druhé světové války, ale exponenta událostí v Maďarsku 1956, Berlíně 1961 a bezesporu i Československa 1968 (alespoň ve zpravodajské oblasti). Výtvarná soutěž a realizace pomníku začátkem 70. let 20. století (tj. po okupaci Československa 1968) byla pro mnohé těžko pochopitelným krokem.

2.2 Současný stav

V současné době je náměstí řešeno centrálně zpevněnou plochou s dětským hřištěm ve východní části. Podélně běží zbytky dvojité aleje předchozího konceptu. Dnešní podobu náměstí Interbrigády ovlivňují dva fenomény – zbytky konceptu vysoké zeleně a probíhající infrastruktura – zatrubněný Dejvický potok a kanalizační stoka D, obě v dostatečné hloubce neatakující instalaci předmětného záměru.

Náměstí je využíváno spíše parkově, tj. k posezení, dětským hrám, venčení psů apod. Prioritní funkce náměstí – funkce reprezentativní, shromažďovací, tržní však neplní. Předmětem soutěže je tedy také najít řešení, které tyto funkce náměstí bude co nejlépe naplňovat v kontextu místa a umístění Pomníku Pražského povstání.

V současné době probíhá rekonstrukce parku Lazáro Cardenase del Rio, který s náměstím Interbrigády sousedí, s termínem dokončení 06/2023. Tímto parkem bude také probíhat nově připravovaný páteřní teplovod Holešovice – Juliska, který se však řešeného území nedotkne.

2.3 Výhledový rozvoj území

V širším kontextu připravují Hlavní město Praha (HMP) i Městská část Praha 6 (MČP6) řadu klíčových projektů. Jde například o prodloužení tramvajové tratě z Jugoslávských partyzánů do Suchdola a nízké přemostění Vltavy za ZOO, dostavba Vítězného náměstí v jeho 4.kvadrantu (na základě výsledků soutěžního workshopu) a severovýchodním kvadrantu (Victoria Palace), vlastní rekonstrukce Vítězného náměstí, úpravy prostoru kampusu VŠ, rekonstrukce Domova důchodců v Šolínově ulici, projekty všešlé z workshopu Císařského ostrova – nové přemostění Vltavy pro pěší. Žádný z těchto projektů nezasahuje do řešeného území.

Nejblíže řešenému území je připravovaná rekonstrukce ulic Antonína Čermáka / Maďarská (v gesci MČP6). HMP, ve spolupráci s dalšími aktéry v území, také zpracovalo Koncepci Kampusu Dejvice, která se zabývá územím Engelova zeleného pásu západně od ulice Jugoslávských partyzánů. V případě Koncepce Kampusu Dejvice a rekonstrukce ulic Maďarská a Antonína Čermáka dochází k definování pěších a cyklistických vazeb, jak z východní tak západní strany, ke kterým by bylo vhodné v návrhu úprav náměstí a umístění pomníku ideově přihlídnout.

Z dalších privátních projektů je v dohledné vzdálenosti přestavba a dostavba areálu bývalé Chittussiho nemocnice a transformace areálů za tratí vč. městského projektu energocentra v areálu Staré čistírny odpadních vod. Zároveň se uvažuje o rozšíření podjezdu pod severní drahou (vyústění do Mlýnské ulice).

3/ Požadavky na návrh

3.1 Základní požadavky

Návrh bude zahrnovat:

- řešení výtvarného díla Pomníku Pražského povstání a jeho umístění v rámci řešeného území
- architektonicko-krajinářské řešení úprav náměstí Interbrigády v rámci řešeného území, které podpoří umístění pomníku novým řešením prostoru náměstí / parku

V návrhu se doporučuje respektovat zejména následující předpoklady:

- dodržení hranic řešeného území (viz soutěžní podklad P.O2.1 - zelená hranice), přičemž v ideové rovině je možné v návrhu představit řešení úprav přilehlých komunikací a chodníků za hranicemi vyznačeného řešeného území
- provedení výtvarného díla v trvanlivých materiálech
- průběh Engelova zeleného pásu Dejvic, v rámci kterého je řešené území umístěno a jehož charakter je určující pro řešení návrhu náměstí / parku
- dendrologický průzkum místa z roku 2020 (viz soutěžní podklad P.O3.1)
- ochranná a bezpečnostní pásma (viz mapové podklady na geoportálu) - zejména ochranné pásmo kanalizační stoky D (zákres trasy je součástí soutěžního podkladu P.O3.5)

Etapizace a financování realizace:

- Harmonogram projekčních prací a zhotovení výtvarného díla bude nastaven a přizpůsoben charakteru vítězného návrhu tak, aby stavební práce úprav náměstí / parku byly zahájeny pravděpodobně v roce 2026. Zadavatel předpokládá, že realizace úprav náměstí / parku a osazení výtvarného díla budou vzájemně koordinovány s tím, že jako první v pořadí budou provedeny úpravy náměstí / parku pro následné osazení výtvarného díla.
- Realizace výtvarného díla a úprav náměstí Interbrigády bude financována z rozpočtu MČP6 s příspěvkem od HMP.

Předpokládané investiční náklady:

- Předpokládaná výše investičních nákladů na realizaci úprav veřejných prostranství náměstí Interbrigády včetně technické přípravy pro umístění výtvarného díla Pomníku Pražského povstání činí 25 mil. Kč včetně DPH.
- Zhotovení a osazení samotného výtvarného díla nesmí přesáhnout předpokládanou maximální částku 7 mil. Kč včetně DPH.
- Celkem se tedy předpokládá celková hodnota investičních nákladů ve výši 32 mil. Kč včetně DPH.

3.2 Výtvarné dílo

Návrh bude zahrnovat řešení výtvarného díla Pomníku Pražského povstání. Pomník a jeho umístění by měl být důstojný a odpovídající významu události.

Součástí návrhu bude také řešení provozní stránky pomníku, tj. návrh prostoru pro věnce, nástup a odchod z prostoru i předpokládané požadavky na péči a údržbu. Návrh by měl být udržitelný v běžných provozních i finančních podmínkách.

Následující aspekty návrhu Zadavatel nikterak neomezuje konkrétními požadavky a jsou tedy ponechány ke svobodné volbě a přístupu autorů k návrhu výtvarného díla:

- charakter výtvarného díla (figurální, objektový, konceptuální, abstraktní, architektonicky pojatý, monumentální, současný, živý - vybízející k interakci)
- volba umístění výtvarného díla v rámci náměstí Interbrigády (ve vymezeném řešeném území)
- velikost a viditelnost výtvarného díla
- materiálové provedení - za předpokladu splnění požadavku na trvanlivost materiálu s ohledem na udržitelnost a energetickou šetrnost
- práce s případným slavnostním či nočním osvětlením výtvarného díla
- možné doplnění výtvarného díla o audiovizuální, kinetický či vodní prvek, případně zvukový doprovod

Z hlediska návrhu výtvarného díla Zadavatel také doporučuje respektovat Manuál tvorby veřejných prostranství (a jeho doplněk - plug-in: Umění na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy), který mimo jiné definuje možnosti práce s umístěním výtvarných děl ve veřejném prostoru na území HMP.

3.3 Architektonicko-krajinářské řešení

Návrh bude celkem architektonicko-krajinářského řešení částech rehabilitace náměstí a výtvarného díla, které bude důstojné a odpovídající významu připomínané události. Zároveň má náměstí sloužit potřebám obyvatel, zejména jako prostor pro dočasné akce. Je na úvaze soutěžících, jakým způsobem budou s prostorem pracovat, jakou formu, charakter a polohu uměleckého díla zvolí, aby co nejlépe naplnili ideu připomínky významné historické události a zároveň vytvořili kvalitní veřejný prostor.

Základním předpokladem a požadavkem na návrh je respektování Engelova zeleného pásu Dejvic, tj. lineárního pásu propojujícího Bubeneč a Dejvice, který je významnou spojnicí umožňující klidné propojení velkých městských parků. Ve všech územních podkladech (Územně analytické podklady, Zásady územního rozvoje, Návrh metropolitního plánu hl. m. Prahy) je průběh zeleného pásu respektován, případně stabilizován ve stávajícím rozsahu. Platný územní plán sídelního útvaru h. m. Prahy svou legendou vymezuje širší možnosti využití.

Prostor náměstí je doporučeno řešit tak, aby umožňoval pořádat drobné nárazové akce společenského a kulturního charakteru. Stávající dětské hřiště může být zrušeno, Zadavatel umožňuje doplnění prostoru náměstí o herní prvky. Zadavatel disponuje studií na umístění kuličkového hřiště (viz soutěžní podklad P.O3.6), tato studie může být v návrhu zohledněna.

4/ Základní seznam doporučených zdrojů

V rámci krajinářského řešení se předpokládá práce se stávající zelení na podkladu dendrologického průzkumu (viz soutěžní podklad P.O3.1) a Zadavatel dále umožňuje doplnit prostor o vysokou zeleň. Z hlediska přístupu k zadržování vody v krajině upřednostňuje Zadavatel přirozené vsakování a využívání srážkových vod pro závlahu vegetace. V tomto aspektu návrhu Zadavatel také doporučuje zohlednit další podklady zpracované HMP (Standardy hospodaření se srážkovou vodou a Městský standard pro plánování, výsadbu a péči o uliční stromořadí), které definují standardy, jejichž implementace by měla pomoci snižovat dopady klimatické změny na metropoli a zlepšovat podmínky pro život obyvatel HMP.

Nabízí se také možnost doplnit prostor o kvalitní městský mobiliář, který může být řešen autorsky v souladu s řešením veškerých úprav náměstí a realizace výtvarného díla. Z hlediska návrhu mobiliáře Zadavatel doporučuje také přihlídnutí k doporučeným standardům v Katalogu doporučených prvků na veřejných prostranstvích, který možné prvky vybavení specifikuje. Aplikace prvků dle tohoto katalogu v příslušných městských částech je blíže specifikována v této on-line mapové aplikaci, v případě individuálních a odůvodněných architektonických řešení je však možné se od těchto doporučení odchýlit.

3.4 Provoz a údržba

Provedení pomníku a souvisejících úprav náměstí / parku je doporučeno řešit tak, aby bylo možné zajistit jeho údržbu v rámci běžného úklidu a údržby veřejných prostranství.

V případě návrhu osvětlení či audiovizuálních, kinetických nebo vodních prvků bude požadováno doplnění návrhu o popis nároků na provoz a údržbu těchto částí díla.

V prostoru náměstí Interbrigády se v budoucnu předpokládá pořádání různých pietních či vzdělávacích akcí, případně trhů. Pro tyto účely je doporučeno navrhnout takové řešení, které umožní například kladení věnců, nástup a odchod z prostoru, umístění dočasných / mobilních konstrukcí pro zajištění míst k sezení či drobného prodeje včetně úvahy nad případnými přípojkami technické infrastruktury využitelnými k tomuto účelu.

V návrhu je třeba dále vzít v potaz vandalismus, kterému se ve veřejném prostoru nelze vyhnout, a navrhnout takové řešení, které bude vůči takovým aktivitám maximálně odolné.

4.1 Téma pomníku – doporučená literatura

- Tomáš Jakl: Bojiště a barikády Pražského povstání, 2019
- Stanislav Kokoška: Praha v květnu 1945, 2005
- Jindřich Marek: Barikáda z kaštanů: Pražské povstání v květnu 1945 a jeho skuteční hrdinové, 2005
- Jindřich Marek a kol: Padlí na barikádách / Padlí a zemřeli ve dnech Pražského povstání 5.–9. května 1945, 2020
- Zdeněk Roučka: Skončeno a podepsáno: drama Pražského povstání, 2003
- Pavel Žáček: Vlasovci v boji za Prahu, 2017

4.2 Plány, manuály, standardy a další územně analytické podklady

(k prohlédnutí/stažení po rozkliknutí)

- Platný územní plán sídelního útvaru hl. m. Prahy
- Územně analytické podklady
- Zásady územního rozvoje
- Návrh metropolitního plánu hl. m. Prahy
- Manuál tvorby veřejných prostranství
- Umění na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy
- Standardy hospodaření se srážkovou vodou
- Městský standard pro plánování, výsadbu a péči o uliční stromořadí
- Katalog doporučených prvků na veřejných prostranstvích
- Katalog doporučených prvků – on-line mapová aplikace
- Ochranná a bezpečnostní pásma – mapové podklady na geoportálu